

W nauce nie ma pożegnań – pamięci Profesora Jana Bocia

Po odejściu Profesora Jana Bocia w dniu 17 stycznia 2017 r. na spotkanie z Metafizyczną Mądrością zrobiło się ciszej i smutniej w akademickim bytowaniu. Widniejąca na drzwiach gabinetu tabliczka: Jan Boć, prof. zw. dr hab., zatrzymuje Go jeszcze w murach *Alma Mater Wratislaviensis*, łagodząc uczucie pustki i przywołując wspomnienia. Spieszący korytarzem przystają przed nią na chwilę i w refleksyjnym spojrzeniu próbują sobie uświadomić, na czym polegał Jego fenomen. Ile spojrzeń, tylu Bociów. Każdy z nas zachowa w pamięci swojego Bocia. Wielokrotny i wielowarstwowy Profesor trudno poddaje się jednoznacznemu i uniwersalnemu szkicowi. Dlatego metodologicznie selektywna i uporządkowana konstrukcja wspomnień ma na celu zachowanie proporcji między autorską wypowiedzią o zabarwieniu subiektywnym, tym, co francuski filozof Paul Ricoeur nazywa „mojością” pamięci, a narracją obiektywizującą, wzbogaconą pamięcią przyjaciół, współpracowników i uczniów, którzy towarzyszyli w dukcie czasów Profesora.

1. Formacja akademicka

Jan Boć, jeden z wybitniejszych prawników administratywistów i miłośnik przyrody ojczyściej, urodził się 15 listopada 1939 r. w Borkowie na Wysoczyźnie Kolneńskiej. W rodzinnej wsi, należącej ongiś do ksiąząt mazowieckich i królów polskich, uczęszczał do szkoły podstawowej. Naukę na poziomie średnim kontynuował w Liceum Ogólnokształcącym w pobliskim Kolnie, graniczącym z Puszcą Kurpiowską i Puszcą Piską.

Malownicza ziemia podlaska – „Zielone Płuca Polski”, o unikatowych walorach krajobrazowych, uwrażliwiła Profesora na piękno przyrody, czego wyrazem była późniejsza twórczość naukowa dedykowana ochronie środowiska. Po maturze w październiku 1956 r. rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Wrocławskim, wiążąc się z nim na dobre i pozostawiając swój ślad w pamięci *universitas culturalis*. Należał do pokolenia powojennego, którego codzienność uniwersytecką „zniewalał” panmarksizm. Lata studiów Profesora (1956–1961) na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego im. Bolesława Bieruta przypadły wprawdzie na klimat odwilży październikowej po okresie *ancien régime*u stalinowskiego, lecz ideologia ustroju socjalistycznego wspierana filozofią materializmu dialektycznego długo jeszcze miała ograniczać próby odnowy tradycyjnych wolności akademickich. Dzięki usilnym staraniom społeczności uniwersyteckiej o powrót profesorów usuniętych z powodów politycznych Jan Boć jako student mógł słuchać wykładów Wincentego Stysia, Andrzeja Mycielskiego, Stanisława Huberta czy doktora Karola Wolfkego. Jego formacja intelektualna kształtowała się, *sit licentia verbo*, w podskórnym nurcie lwowskiego dziedzictwa naukowego, w „podwójnym mistrzostwie” profesorów: Tadeusza Bigi i Franciszka Longchamps de Bériera, twórców Wrocławskiej Szkoły Nauki Administracji i Prawa Administracyjnego. Przesądził o tym wybór seminarium magisterskiego z prawa administracyjnego prowadzonego przez prof. T. Bigę w Katedrze Prawa Administracyjnego. O słuszności tego wyboru świadczy otrzymanie pierwszej lokaty za pracę magisterską *Twórczość W.L. Jaworskiego w nauce prawa administracyjnego* w wydziałowym konkursie prac magisterskich.

W 1961 r. Jan Boć na wniosek prof. T. Bigi, ówczesnego kierownika Katedry Prawa Administracyjnego, został zatrudniony na stanowisku asystenta i jednocześnie rozpoczął aplikację sądową we Wrocławiu, którą ukończył w 1963 r. egzaminem sędziowskim. Czas asystentury to intensywne badania naukowe prowadzone wokół problematyki odpowiedzialności odszkodowawczej administracji, uwieńczone obroną w 1968 r. rozprawy doktorskiej *Wyrównanie strat wynikłych z legalnych działań administracji*. Promotorem doktoratu, podobnie jak wcześniejszego magisterium, był prof. T. Bigo, a recenzentami profesorowie wrocławscy: Franciszek Longchamps de Bérier, Adam Chełmoński oraz Karol Sobczak z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rozprawa ta została uhonorowana nagrodą Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Drukiem ukazała się w 1971 r., zyskując znaczącą pozycję w literaturze

administracyjnoprawnej. Wyrazem tego są liczne odwołania do jej tez prof. Ewy Łętowskiej w publikacji *Odpowiedzialność odszkodowawcza administracji*, zamieszczonej w trzecim tomie *Systemu Prawa Administracyjnego* (1978).

Stopień naukowy doktora habilitowanego uzyskał w kwietniu 1985 r. na podstawie dysertacji *Obywatel wobec ingerencji współczesnej administracji*, za którą, podobnie jak za pracę doktorską, otrzymał nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Książka ta po upływie trzydziestu dwóch lat w wymiarze naukotwórczych pytań: o istotę administracji i jej formy działania, o kształt relacji między prawem, administracją i polityką, a zwłaszcza o granice dopuszczalnej ingerencji administracji w sferę publicznych praw podmiotowych – nic nie straciła na swej aktualności i doniosłości. Sytuując tematykę owej publikacji w diadzie: ówczesna i dzisiejsza aksjologia prawa administracyjnego, należy podnieść jej uniwersalizm. Wybrzmiewa on szczególnie wyraźnie w kontekście zderzenia Bociowych pytań z obecną wizją postmodernistycznej jurysprudencji prowadzącej do dekonstrukcji osobowości prawnej demokratycznego państwa polskiego.

Jan Boć został powołany na stanowisko docenta 1 czerwca 1986 r., pięć lat później – profesora nadzwyczajnego, a tytuł profesora nadał mu 18 lipca 1994 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie imponującego dorobku naukowego i monografii *Gmina w Belgii* (1993). Książka ta weszła na stałe do kanonu literatury prawnoporównawczej, nurtu badań naukowych pieczołowicie rozwijanego w ścisłej współpracy z prof. dr. hab. Konradem Nowackim. Minister Edukacji Narodowej 28 października 1998 r. mianował Jana Bocię na stanowisko profesora zwyczajnego Uniwersytetu Wrocławskiego.

2. Twórczość naukowa

Nazwisko Jana Bocię to całkiem spory kawałek historii administratywistyki we współczesnej nauce polskiej. Można być jej zwolennikiem, krytykiem czy polemistą, ale nie można wobec niej być obojętnym. Trzeba przyznać bowiem, że bez Niego rodzima administratywistyka nie byłaby tym, czym jest. Twórczość naukowa prezentująca się tak w liczbach, jak i w bogatej tematyce wzbudza powszechne uznanie. Profesor w swoim dorobku zgromadził 302 publikacje z zakresu administracji, prawa administracyjnego, ochrony środowiska, prawa konstytucyjnego

i komparatystyki prawniczej, w tym 271 prac autorskich i współautorskich oraz 31 prac redagowanych samodzielnie i przy udziale współredaktorów.

2.1. Pracę naukową Profesora należy postrzegać w obrębie, mówiąc językiem F. Longchamps de Bériera, wrocławskiej szkoły kameralistyki, zapoczątkowanej na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, a kontynuowanej na Uniwersytecie Wrocławskim. Nie ulega wątpliwości, że Profesor Boć realizował jej program, wyrażający się w trzech założeniach: dążenie do prawdy to prymarny cel uczonego; naukowość, krytyczny obiektywizm autorskich wypowiedzi, jest niepodważalną wartością; dydaktyka akademicka winna być prowadzona w atmosferze wolności i oryginalności głoszonych poglądów. Uprawianie nauki w duchu szkoły, w myśl idei *traditio continuum est*, szczególnie widoczne jest w Jego habitualnej zdolności do podejmowania doniosłych analiz nad przeobrażeniami współczesnego państwa, prawa i administracji publicznej. Wyrazem takiej postawy było zainspirowanie wielu autorów: konstytucjonalistów, administratywistów, karnistów i cywilistów do skomentowania nowej konstytucji. Zespołowa publikacja *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku* ukazała się już w rok po wejściu w życie ustawy zasadniczej. Zwraca ona uwagę nie tylko interpretacją merytoryczną, ale przede wszystkim oryginalną formą prezentacji materiału historycznego. Redaktor opracowania, Jan Boć, po raz pierwszy w najnowszej nauce polskiego konstytucjonalizmu zobrazował komentarz obowiązującej konstytucji tekstami źródłowymi: Ustawy Rządowej (1791), Konstytucji marcowej (1921), Konstytucji kwietniowej (1935) i Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (1952).

2.2. W nurcie klasycznych badań naukowych z obszaru administratywy centralne miejsce zajmowała triada wzajemnie dopełniających się nowatorskich publikacji: *Prawo administracyjne* (1993; miało trzynastcie wydań), *Administracja publiczna* (2002; wydanie z 2013 r. ukazało się pod tytułem *Nauka administracji*) i *Prawo administracyjne. Ćwiczenia, prace studyjne* (1997; kolejne wydania od roku 2000 zatytułowane *Prawo administracyjne. Konwersatoria, ćwiczenia*). Profesor ze swoim szczególnym darem tworzenia atmosfery przyjaznej naukowości skonsolidował twórczo środowisko instytutowe, powierzając współautorstwo rzeczonych tekstów kolegom z Zakładu Prawa Administracyjnego oraz Zakładu

Nauki Administracji. Dwie pierwsze z wymienionych pozycji ze względu na monograficzne ujęcie wielu zagadnień trudno uznać jedynie za akademickie podręczniki. Są to oryginalne i zwięzłe podsumowania uprzednio przeprowadzonych obszernych badań profesorów: Adama Błasia, Jana Jeżewskiego i Jana Bocia, nad teorią i metodologią prawa administracyjnego oraz administracji. Stanowiły one rodzaj uaktualnianej syntezy, co było widoczne w kolejnych wydaniach, tradycyjnych konstrukcji administratywistycznych osadzonych we współczesnych realiach ustrojowo-prawnych państwa polskiego, jakże często zawieszono między jego upodmiotowieniem a reifikacją. Trawestując słowa Profesora, można powiedzieć, że wspomniane prace odrzucały koncepcje rozchwianej, upolitycznionej, zinstrumentalizowanej administracji publicznej; ich celem było ukazanie instytucji administracyjno-prawnych jako instrumentarium demokratycznego państwa prawa. Obie książki, powstałe pod Jego auspicjami, uzyskały znaczące miejsce w literaturze i dydaktyce akademickiej i wyróżnione zostały nagrodami ministra edukacji narodowej.

2.3. W dziedzinie prawnej ochrony środowiska nie będzie chyba zbytnią przesadą określenie Profesora mianem podwójnego prekursora. W wymiarze uniwersyteckim wprowadził do programu nauczania przedmiot prawo ochrony środowiska, a w wymiarze ogólnopolskim zaistniał monografią *Zagadnienia prawne ochrony środowiska naturalnego* wydaną w 1979 r., wyprzedzając naukowo-dydaktyczne zainteresowanie jurystyczną sozologią o dobrych kilka lat. Wrażliwość Profesora na piękno naturalnego środowiska, budząca sprzeciw wobec jego postępującej degradacji, znalazła ujście w licznych publikacjach umiejętnie łączących ze sobą refleksję intelektualną z edukacją ekologiczną. Przykładem antropocentrycznego podejścia do problematyki ochrony środowiska są dwie książki zasługujące na wyróżnienie: napisana razem z żoną Elżbietą Samborską-Boć *Ochrona środowiska. Zagadnienia ekonomiczne i prawne* (1989) i powstała we współautorstwie z małżonką i Konradem Nowackim *Ochrona środowiska* (1999). Druga z wymienionych pozycji, mająca charakter podręcznika redagowanego przez Profesora, była corocznie wznawiana i za każdym razem zawierała zaktualizowany materiał normatywny i doktrynalny. Ta „cegła akademicka” mimo swej objętości (np. wydanie siódme liczyło 496 stron) była pomocą dydaktyczną cenioną wśród słuchaczy różnych kierunków studiów. Autorzy podręcznika odeszli od stereotypu czystej egzegezy norm prawnych,

naświetlając je z perspektywy nauk pokrewnych, praktyki i polityki ochrony środowiska, a wyróżnienie kolorem stron zawierających źródła historyczne i współczesne ułatwiało studentom przygotowanie się do wcale niełatwego egzaminu.

2.4. Jan Boć z właściwym sobie usposobieniem twórczym i zdolnością sprawczą otworzył kolejny etap badań porównawczego prawa administracyjnego i jego nauki zapoczątkowany we wrocławskiej szkole administratywistyki przez F. Longchamps de Bériera, a kontynuowany przez profesorów: Jana Jendroškę, Jana Jeżewskiego, Leona Kieresa, Konrada Nowackiego, Jerzego Supernata i Marcina Miemca. Renesans tych dociekań, zwłaszcza w dobie europeizacji prawa krajowego, stanowi aksjonormatywne podłoże do naukowego wzmacniania kruchej tkanki naszej demokratycznej państwowości i członkostwa w Zjednoczonej Europie.

Badania komparatystyczne Profesora przebiegały dwuwymiarowo. Można powiedzieć, że był monistą świadomym wagi zagranicznych stypendiów naukowych dla osobistego rozwoju intelektualnego, i to już od pierwszego, prawie rocznego pobytu w Lyonie i Paryżu w latach 1969–1970. W tej postawie utwierdzały Go kolejne stypendia i staże odbyte nie tylko we frankofonicznych uniwersytetach: Leuven, Lozanny i Tours, lecz również w niemieckich ośrodkach akademickich: Bremy, Halle, Cottbus, a ponadto w Centrum Studiów Wyższych w stanie Hidalgo w Pachuca (Meksyk). Dopełnieniem tych naukowych wojaży są chociażby takie publikacje, jak: *O interwencjach administracji publicznej w dziedzinie dóbr nieruchomości we Francji* (1972), *Nauka meksykańska o pojęciu administracji i prawa administracyjnego* (1999) czy wspomniana już monografia *Gmina w Belgii*.

Profesor Boć komparatystykę uprawiał również w wymiarze pluralistycznym. Był pluralistą strukturalnym, gdyż wspólnie z prof. K. Nowackim powołał do życia serię wydawniczą „Prawo publiczne porównawcze”, pomyślaną jako sposób na przybliżenie polskiemu czytelnikowi oryginalnych prac autorów zagranicznych i rodzimych, ukazujących naukę administracyjnoprawną innych państw. Pierwszą pracą tej serii, wydaną przez Kolonia Limited we Wrocławiu, była książka profesora z Uniwersytetu St. Gallen René Schaffhausera *Gmina w Szwajcarii ze szczególnym uwzględnieniem prawa Kantonu St. Gallen* (1998). Trzy lata później ukazują się *Współczesne kierunki w nauce prawa administracyjnego na Zachodzie Europy* Franciszka Longchamps de Bériera. Wznowione

dzieło, w opracowaniu naukowym Bocia i Nowackiego, rozpoczyna cykl monografii polskich autorów mocno osadzonych w założeniach wrocławskiej komparatystyki. W 2008 r. w serii wydane zostało, liczące blisko czterysta stron, opracowanie zatytułowane *Prawne problemy regionalizacji w Europie* pod redakcją Konrada Nowackiego i Roberta Russana przy współudziale autorów polskich i zagranicznych.

Jan Boć był także pluralistą jakościowym, co jest szczególnie widoczne w wielopłaszczyznowej współpracy z profesorem Lotharem Knoppem, szefem Centrum Nauk Prawnych i Administracyjnych Brandenburskiego Uniwersytetu Technicznego w Cottbus. Z jej inicjatywą wyszedł prof. K. Nowacki, wicedyrektor założonego w 2009 r. we Wrocławiu Polsko-Niemieckiego Centrum Badawczego Prawa Publicznego i Ochrony Środowiska, międzyuczelnianej jednostki badawczej Uniwersytetu Wrocławskiego i Brandenburskiego Uniwersytetu Technicznego w Cottbus-Senftenberg. Działalność naukowa obu ośrodków akademickich polegała na realizowaniu interdyscyplinarnych projektów badawczych z obszaru prawa publicznego, nauk administracyjnych i prawa ochrony środowiska w formie wspólnych konferencji i publikacji. Profesor Boć był nie tylko współorganizatorem czy też referentem tych sympozjów, lecz również redaktorem naukowym opracowań pokonferencyjnych, powstałych przy współudziale profesorów K. Nowackiego i L. Knoppa. O rezultatach jakościowego pluralizmu w badaniach polsko-niemieckich świadczą dwie monografie z dziedziny ochrony środowiska: *Prawna ochrona powietrza i handel uprawnieniami emisyjnymi w Polsce i w Niemczech* (Wrocław 2006) oraz *Aktuelle Entwicklung europäischer Chemikalienpolitik (REACH) und ihre Auswirkungen auf deutsches und polnisches Umweltrecht* (Frankfurt am Main 2006). Jednakże najbardziej spektakularnym wyrazem tej współpracy, poszerzonej o naukowców z Europejskiego Uniwersytetu Viadrina, było wydanie wyjątkowego dzieła, które na 1118 stronach przedstawia zarys polskiego prawa ochrony środowiska dopełniony wybranymi źródłami prawnymi z autorскими komentarzami. Monografia *Polnisches Umweltrecht. Ausgewählte Texte mit Erläuterungen für die deutsche Wirtschaftspraxis* (Berlin 2007) napisana z myślą o niemieckiej praktyce gospodarczej miała czterech współredaktorów: Lothara Knoppa, Franza-Josefa Painego, Jana Bocia i Konrada Nowackiego. Warto podkreślić, że wiodącymi redaktorami byli Boć i Nowacki, a ten ostatni, wieloletni wykładowca Brandenburskiego Uniwersytetu Technicznego w Cottbus, odpowiadał również za koordynację całego projektu.

3. Kontekst twórczości

Wrocławska szkoła nauk administracyjnych miała w osobie Profesora: uczonego, dydaktyka i szefa. Od roku 1988 aż do przejścia na emeryturę (2010) pełnił najbardziej znaczące dla jej rozwoju funkcje: kierownika Zakładu Prawa Administracyjnego (tę piastował przez 22 lata nieprzerwanie do końca swego zatrudnienia), dyrektora Instytutu Nauk Administracyjnych i kierownika Studiów Podyplomowych Prawa Ochrony Środowiska. Wyjątkowość Jana Bocia w tej potrójnej roli polegała na pewnym rodzaju niezwykłej zwyczajności, na codziennym „urządzeniu” tradycyjnych wartości. Szacunek dla współpracowników połączony z mądrą tolerancją; praca w poczuciu pełnionej misji badacza i nauczyciela; odpowiedzialność za kształtowanie intelektu studentów, przyszłych doktorantów i asystentów; odwaga w twórczości naukowej i wyrażaniu własnego stanowiska w żywotnych sprawach Zakładu, Instytutu czy Wydziału – na takich wartościach była osadzona Bociowa filozofia codzienności. To ona stanowiła o Jego uznanym autorytecie nie tylko w środowisku administratywistów, zbudowanym dodatkowo na umyśle przenikliwym i logicznym, rzadko spotykanej intuicji badawczej oraz cennej umiejętności, jak powiada Norwid, by odpowiednie dać rzeczy słowo. Potrafił z tego daru korzystać jak mało kto.

Prowadził badania naukowe nad administracją publiczną i prawem administracyjnym oraz kształcił studentów w tych obszarach wiedzy również w innych polskich uczelniach. Przez blisko dwadzieścia lat w różnych okresach swego życia czynił to w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Witelona w Legnicy, Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu oraz w Uniwersytecie Opolskim. Z tym ostatnim był związany niemal od początku jego istnienia, najpierw współorganizując Międzywydziałowy Instytut Prawa i Administracji, a następnie pełniąc funkcję kierownika Zakładu przekształconego w Katedrę Prawa i Postępowania Administracyjnego. Pod jego opieką naukową gros absolwentów Wydziału Prawa i Administracji wzbogaciło swym wykształceniem środowisko urzędników, prawników, przedsiębiorców czy też naukowców Opolszczyzny.

Miał niezwykłą zdolność łączenia pracy naukowo-dydaktycznej z działalnością organizatorską i praktyczną. Nie był Profesorem gabinetowym, lecz Profesorem zasiadającym w rozlicznych gabinetach, m.in.: w Senacie i Kolegium Rektorskim Uniwersytetu Wrocławskiego, Komitecie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Zrzeszeniu Prawników

Polskich, Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Ochrony Środowiska czy też w Samorządowym Kolegium Odwoławczym we Wrocławiu.

W Jego szerokiej aktywności w okresie polskiej transformacji pojawił się tylko z pozoru niszowy obszar działalności. Z myślą o popularyzowaniu opracowań naukowych badaczy wrocławskich, zwłaszcza z dziedziny prawa i administracji, powołał i rozwijał wydawnictwo Kolonia Limited we Wrocławiu. W codziennym natłoku akademickich obowiązków nie zatracił radości z wydawania książek, których ukazało się ponad dwieście z różnych dziedzin szeroko rozumianych nauk społecznych. Również i tym kapitałem, swoistym aliansem pracy edytorskiej z dziełem autora, współtworzył wrocławską kulturę uniwersytecką.

Profesor na rok przed emeryturą, pełen entuzjazmu intelektualno-poznawczego, zainicjował wraz z prof. zw. dr. hab. Janem Zimmermannem, kierownikiem Katedry Prawa Administracyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, nową formułę wymiany doświadczeń i poglądów naukowców obu uczelni. Od 2010 r. odbywają się corocznie krakowsko-wrocławskie i wrocławsko-krakowskie spotkania naukowe administratywistów, w których od początku uczestniczył kierownik Zakładu Nauki Administracji i dyrektor Instytutu Nauk Administracyjnych prof. zw. dr. hab. Adam Błaś ze swoimi współpracownikami. Tematyka tych kameralnych spotkań zamknięta ramami monografii w opracowaniu naukowym profesorów Błasia i Zimmermanna to sporadycznie podejmowana w nauce próba ukazania przestrzeni koegzystencji filozoficznych kategorii pojęciowych z prawem administracyjnym w nadziei na udaną rekonstrukcję aksjologii prawa administracyjnego.

W okresie swej długoletniej pracy na Uniwersytecie Wrocławskim Jan Boć wykształcił liczne, idące w setki, grono magistrów i licencjatów, był promotorem siedemnastu doktoratów i recenzentem trzydziestu prac habilitacyjnych oraz doktorskich. Niemal wszyscy Jego uczniowie uczestniczyli w jakże mądrych życiowo, przyjaznych i pełnych erudycji seminariach. Profesor, wyrazista osobowości o usposobieniu twórczym, wzbogacał codzienność akademicką oryginalną myślą, klarownym i rzeczowym dyskursem, jednoczącym poczuciem humoru, a wszystko to było zespolone empatią wielowarstwowych relacji łączących Go z innymi ludźmi.

Wyrazem uznania osiągnięć Profesora w obszarze twórczej działalności naukowej, badawczej oraz dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej były rozliczne nagrody, jakie otrzymał w swym półwiecznym uniwersyteckim trwaniu. Uhonorowany został m.in.: zespołowymi

i indywidualnymi nagrodami Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego (w latach siedemdziesiątych, osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. oraz na początku XXI w.), Złotym Krzyżem Zasługi (1982), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1995), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2002), a także zespołową nagrodą Ministra Edukacji Narodowej (1994) oraz Ministra Edukacji Narodowej i Sportu (2003).

Miarą Jego niekwestionowanego autorytetu są dwa opracowania jubileuszowe wydane w 2009 r. z okazji pięćdziesięciolecia pracy zawodowej. Pierwsze z nich to obszerna księga składająca się z artykułów naukowych ofiarowanych Profesorowi przez specjalistów polskiego prawa publicznego (*Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego*). Drugie natomiast zawiera szkice najmłodszych administratywistów wrocławskich dopełnione fotografiami pozwalającymi smakować fragmenty uniwersyteckiego życia Profesora oraz bon motami z Jego wykładów spisanyymi przez zasłuchanych studentów (*Profesora Jana Bocia styl – słowa – szkoła*).

Na koniec nuta melancholii: w nauce nie ma pożegnań. Nieobecność to tylko inna forma istnienia, kreowana pamięcią tych, co pozostali. I nieważne, czy w istocie jest to pamięć dziesięciu czy stu osób, ważne, że mimo upływu czasu trwa i zyskuje nową jakość.

Aleksandra Szadok-Bratuń
adiunkt w Zakładzie Prawa Administracyjnego
Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytetu Wrocławskiego